Vlaams Parlement

vergadering **C141**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 20 februari 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het World Economic Forum in Davos
– 881 (2017-2018) 3

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over buitenlandse investeringen in Vlaanderen
– 923 (2017-2018) 6

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het verband tussen de bescherming van erfgoed en de vastgoedwaarde
– 973 (2017-2018) 9

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het DEMI MORE-project (Demonstration of Energy efficiency by Measurement and Innovation gives MORE)
– 1079 (2017-2018) 11

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het World Economic Forum in Davos – 881 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister-president, enkele weken geleden bent u met een uitgebreide delegatie vanuit Vlaanderen en van het federale niveau en uit andere deelstaten van het land, naar Davos getrokken voor het World Economic Forum. Het World Economic Forum organiseert jaarlijks deze prestigieuze bijeenkomst in het Zwitserse Davos, waar maar liefst 2500 gasten aanwezig zijn. Het gaat over wereldleiders, staatshoofden, eerste ministers, politici uit Europa, de Verenigde Staten, Azië. Van over de hele wereld komt men er naartoe. En het zijn uiteraard niet allemaal politici maar ook CEO's, ondernemers, investeerders, multinationals. Ook vanuit Vlaanderen was er een delegatie van ondernemers. Tegelijkertijd zijn er ook heel wat academici, journalisten, intellectuelen en mensen die iets te zeggen hebben. Het is dus een ideaal moment om te netwerken. Minister-president, u zei ooit in een berichtgeving dat u als minister-president mikt om drie soorten bedrijven te kunnen contacteren. U sprak over potentiële investeerders die een meerwaarde kunnen zijn voor Vlaanderen. U had het ook over bedrijven die hier al gevestigd zijn en waarbij u toch ook de nodige contacten wilt leggen. Heel concreet had u een gesprek met de CEO van de chemiereus BASF. Tot slot zijn er uiteraard ook ondernemingen die na de brexit overwegen om richting Europa en ook richting Vlaanderen te trekken.

Minister-president. op welke manier heeft Vlaanderen zich voorbereid? Als ik het goed voorheb, is het zo dat Vlaanderen al meer dan twintig jaar aanwezig is in Davos. Met welke verwachtingen ging u daar als minister-president van de Vlaamse Regering naartoe?

Wie maakte er naast uzelf nog deel uit van de vertegenwoordiging op het World Economic Forum vanuit Vlaanderen? Misschien waren er ook andere ministers, was er ook een uitgebreide delegatie van ondernemers of investeerders.

Kunt u meer duiding geven over welke contacten u zelf ter plaatse hebt gehad? Wat stond er precies op de agenda van de verschillende Vlaamse vertegenwoordigers in Davos?

Hoe evalueert u de deelname van Vlaanderen aan het World Economic Forum in 2018?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: De voorbereiding op Davos gebeurt door twee actoren, enerzijds het Vlaams Departement Buitenlandse Zaken (BUZA) dat het lidmaatschap van de Vlaamse Regering aan het World Economic Forum beheert, en anderzijds Flanders Investment & Trade (FIT). Beide werken samen. BUZA regelt vooraf het praktische aspect van de reis en het verblijf. Wat het programma betreft, werken beide samen, elk met zijn eigen klemtonen, BUZA meer op het politieke aspect en FIT met de focus op de economische contacten. Zij zorgen voor een goed programma, een selectie van potentiële ontmoetingen. Dat gebeurt op basis van een aantal criteria. Dat zijn bekende, bestaande investeringsplannen of -contacten, beschikbare informatie over mogelijk nieuwe projecten, ingeschatte toekomstige investeringsplannen zoals bedrijven met hoofdzetel in Londen, een status als targetbedrijf, dat wil zeggen een bedrijf dat ideaal zou passen in de plannen voor een sterk Vlaanderen in de toekomst,

algemeen interessante, ook politieke contacten. Maar de klemtoon ligt wat mij betreft steeds meer op de economische contacten.

De delegatie is veranderd sinds 2016. Wij hebben een Flanders Room ingericht, waar de CEO's hun weg naartoe vinden. De CEO van Flanders Investment & Trade gaat mee, alsook de directeur van de afdeling Buitenlandse investeringen van Flanders Investment & Trade en een beleidsmedewerker Internationaal Ondernemen van het Departement Buitenlandse Zaken.

Het is belangrijk dat die mensen van FIT actief bij de gesprekken aanwezig konden zijn, vroeger konden ze dat niet. Ik was ermee begonnen om een verslag op te maken maar het was voor mij niet evident om tegelijk gesprekken te voeren en een verslag op te maken. Nu kunnen notities worden genomen terwijl ik aan het woord blijf.

Die mensen hebben geen eigen programma, zij hebben ook geen toegang tot de congreshal. Die toegang is beperkt tot één persoon voor Vlaanderen, en dat is de minister-president.

Samengevat kan ik stellen dat ik we dit jaar met drie groepen van bedrijven contacten hadden in Davos, waaronder internationale bedrijven die al actief zijn in Vlaanderen en potentiële nieuwe investeerders en bedrijven die mogelijk overwegen activiteiten te verleggen in het kader van de nakende brexit. Dat is niet onbelangrijk. Ik stel vast dat veel buitenlandse bedrijven vaak minder geïnformeerd zijn dan onze Vlaamse bedrijven en nog niet doorhebben dat het Verenigd Koninkrijk een derde land wordt, met alle gevolgen van dien. Het gaat dan over de gevolgen van de brexit op het vlak van het vrijhandelsverkeer, investeringen, de regels van de interne markt enzovoort. Dit jaar hebben we daar ook op ingezet.

Van woensdagmorgen tot vrijdagmiddag had ik in totaal 28 afspraken. Ik heb economische contacten maar ook een aantal politieke contacten gehad, onder meer op de Belgische Power-receptie, waarop ik een toespraak gaf over de troeven van Vlaanderen. Ik heb de eerste minister van de Iraans-Koerdische Regionale Regering ontmoet, Europees brexit-onderhandelaar Michel Barnier, de Australische minister van Handel Steven Ciobo over bilaterale relaties en over het handelsverdrag tussen de EU en Australië. Op vrijdag heb ik de toespraak van Amerikaans President Trump bijgewoond.

Ik evalueer de deelname van Vlaanderen van jaar tot jaar positiever. De contacten zijn zeer intens. Als ik bedrijfsleiders ontmoet van buitenlandse bedrijven, is mijn aanvoelen dat zij goed voorbereid naar die meetings komen, dat zij Vlaanderen en het Vlaamse beleid goed kennen, dat ze onze regering kennen. Dit jaar hoorde ik eigenlijk niets anders dan positieve commentaren. Ik heb geen opmerkingen of kritiek gekregen. Iedereen was tevreden over het beleid en over de manier waarop ze worden bejegend. Onze inzet op onderzoek en ontwikkeling is een bijzonder belangrijke factor voor de bedrijven met onze clusters, met onze onderzoeksinstellingen. Dat bevestigt me dat wij de goede weg zijn ingeslagen met onze internationale handels- en ondernemingsbeleid.

De brexit houdt uiteraard bedreigingen in, maar bevat daarnaast ook opportuniteiten voor het eventueel aantrekken van buitenlandse bedrijven. Momenteel zitten we echter in een onzekere situatie.

De visibiliteit van Vlaanderen op dit belangrijke World Economic Forum gaat in stijgende lijn. We laten een goede indruk na en de internationale bedrijfsleiders vinden de weg naar de Flanders Room.

Ik heb contact gehad met de top van Sanofi. Het ging daarbij over de vestiging in Geel, waar een bijkomende investering gebeurt van 300 miljoen euro en waar

honderd wetenschappelijke medewerkers worden aangeworven. Voor die internationale bedrijven heeft het beleid dat we hier voeren met onze heel sterke triple helix effect, het zorgt ervoor dat, ook al kunnen we hier niet altijd het kapitaal verankeren, er toch verankering is door kennis.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Het lijkt me inderdaad nog altijd bijzonder nuttig dat Vlaanderen rechtstreeks aanwezig is op het World Economic Forum in Davos. Netwerken brengt mensen, ondernemingen en politici samen en brengt ook ondernemers en investeerders samen. Vlaanderen internationaal op de kaart zetten lijkt daarbij absoluut een noodzaak. Ik denk dan ook dat deelname van de Vlaamse Regering, en meer bepaald uw aanwezigheid, echt wel een meerwaarde kan zijn om de troeven van Vlaanderen verder uit te spelen.

Ik neem aan dat u ook bent geconfronteerd met heel concrete vragen over bepaalde hervormingen die zijn doorgevoerd. Het gaat daarom niet altijd over hervormingen die onder uw bevoegdheid vallen, ik denk aan bijvoorbeeld de verlaging van de vennootschapsbelasting, het wegwerken van de loonkosthandicap en de arbeidsflexibiliteit. Wanneer men in een bepaald land, regio of deelstaat wil investeren, zijn dat zaken die voor investeerders, ondernemers en multinationals een rol spelen voor zij de nodige stappen zetten. Mijn bijkomende vraag is: hebt u daar ook rechtstreeks vragen over gekregen? Hebt u weet dat dit voor buitenlandse investeerders en ondernemers nog altijd een issue is of voelt u daar ook dat maatregelen die op het federale niveau zijn genomen, zoals de verlaging van de vennootschapsbelasting, het wegwerken van de loonkostenhandicap, de taxshift en het streven naar meer arbeidsflexibiliteit, een impact hebben op onze economie, op potentiële investeerders, op de mogelijke komst van Britse ondernemingen of vestigingen van Britse bedrijven en multinationals naar Vlaanderen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Elk bedrijf komt met specifieke klemtonen en aandachtspunten. Ik heb een dame uit Indonesië ontmoet die een coöperatie van boeren heeft opgericht waar mensen zeer sterk verenigd zijn en die de Europese markt wil betreden. Zij zoeken nu naar een plaats van intrede bij ons. Die organisatie brengt koffieboeren bijeen. Zij stellen andere vragen dan gerichte vragen over fiscaliteit. Andere stellen vragen over de onderzoeksactiviteit die we hier ontwikkelen, de digitalisering, de mogelijkheid om samen te werken met kennisinstellingen. Nog een aantal andere zijn begaan met de fiscaliteit en de competitiviteit. Maar meestal begin ik zelf met onze assets uit een te zetten waar de verbeterde competitiviteit uiteraard een belangrijk aspect van is. Sinds 1996 is de loonkostenhandicap weggewerkt en zelfs met 1 procent beter geworden. Daarnaast zijn er de aangekondigde verlaging van de vennootschapsbelasting en het zeer gunstige fiscale klimaat in ons land voor onderzoekers. Dat betekent ook dat er een interessant klimaat is om hier met investeringen te komen die gericht zijn op onderzoek en ontwikkeling. Elke vraag is dus anders.

Onze andere troeven, goed opgeleid personeel, meertaligheid, hoge arbeidsproductiviteit en onderzoeksinstellingen met wereldrenommée, zijn allemaal aspecten die mee aan bod komen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karl Vanlouwe aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over buitenlandse investeringen in Vlaanderen
– 923 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Volgens cijfers van FIT investeerden buitenlandse bedrijven in 2017 voor maar liefst 2 miljard euro in Vlaanderen – 2,08 miljard euro, geloof ik. Dat kan een succes worden genoemd. Dit bedrag werd geïnvesteerd in 215 verschillende projecten en zou hebben geleid tot een creatie van meer dan vijfduizend banen. Ik spreek over buitenlandse bedrijven die in Vlaanderen geïnvesteerd hebben en een jobcreatie meebrachten van vijfduizend banen. Uiteraard is er ook nog jobcreatie door Vlaamse bedrijven.

De Verenigde Staten staan op nummer 1 en kunnen als partner nog steeds worden overtuigd om hun bedrijven hier te doen investeren, ook al hebben we nog altijd geen handelsverdrag. We zien dat onze buren Nederland, Duitsland en Frankrijk in de lijst van topinvesteerders in Vlaanderen. In een persmededeling van 23 januari legde u vooral de nadruk – zoals ook in uw antwoord daarnet – op de meer dan 1300 jobs die werden gecreëerd in onderzoek en ontwikkeling.

Naar aanleiding van deze cijfers heb ik voor u volgende vragen. Kunt u meer toelichting geven over deze cijfers? Welke linken legt u tussen deze bijzonder goede cijfers en het beleid dat de Vlaamse Regering voert? Zijn dit effectief de vruchten van het gevoerde beleid zowel in Vlaanderen als federaal? Zijn er bepaalde cijfers die de Vlaamse Regering alsnog nopen om haar beleid te wijzigen? En zo ja, kunt u hierover meer toelichting geven?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Vanlouwe, u hebt al een aantal gegevens verstrekt in uw vraag. In 2017 zijn er inderdaad 215 nieuwe investeringsprojecten gedetecteerd in Vlaanderen voor een investeringsbedrag van 2,08 miljard euro en de creatie van 5377 jobs. Het is een opmerkelijk jaar omdat het aantal projecten gestegen is in vergelijking met 2016. Opmerkelijk in de cijfers is dat de tewerkstelling door deze buitenlandse directe investeringen (BDI) nog nooit zo hoog was in de laatste vijftien jaar. U weet dat ik als vuistregel altijd spreek over 4000 banen per jaar door de BDI. Nu gaat het met 5377 jobs om een stijging van 26 procent. Vergeleken met 2016 steeg het totale investeringsbedrag in 2017 met 11,41 procent.

Ongeveer 80 procent van alle buitenlandse investeringen in Vlaanderen is afkomstig uit de top 10 van investerende landen. Ik geef ze u in dalende orde: VSA, Nederland, Duitsland, Frankrijk, China, Japan, Zweden, VK, Zwitserland en Italië. De meeste investeringen gaan naar de productie, logistiek en onderzoek en ontwikkeling. Productie staat voor 71 projecten of één derde of 33,02 procent, goed voor 1832 extra jobs. Logistiek staat voor 53 projecten of 24,65 procent en leverde in totaal 1686 jobs op. Onderzoek en ontwikkeling staat voor 43 projecten, samen goed voor 1367 jobs of iets meer dan één vierde of 25,42 procent. Het aantal projecten in onderzoek en ontwikkeling bedraagt één vijfde of 20 procent. Het aantal jobs bedraagt één vierde of 25 procent.

Dit is een belangrijk gegeven. Dat betekent dat wij op dat vlak troeven hebben, ik heb het al gezegd: we hebben heel sterke troeven met onze kennisinstellingen. We hebben een goed model van triple helix ontwikkeld dat niet altijd zo goed

matcht in andere landen, waar de band tussen onderzoek en implementatie van het onderzoek in de bedrijven niet altijd zo hoog ligt. Dat is heel positief nieuws, want dat zijn de sectoren van de toekomst. Uiteraard is productie belangrijk, uiteraard is logistiek belangrijk, uiteraard zijn sales en marketing belangrijk. Dat zijn allemaal grote onderdelen van die buitenlandse investeringen, maar onderzoek en ontwikkeling creëren kennis en kennisverankering. O&O valoriseert ook de waarde van onze mensen die we hebben dankzij ons goed onderwijs, onze goede universiteiten en kennisinstellingen.

De populairste vorm van investeren zijn de nieuwe investeringen, de greenfield-projecten – weliswaar een iets lager percentage dan vroeger: bijna 41 procent zijn greenfieldinvesteringen, vorig jaar was dat 43,5 procent. Dat heeft eigenlijk niets te maken met de daling van de greenfieldinvesteringen, maar ook met de bijkomende investeringen van bestaande bedrijven. Dat zijn expansies en dat aandeel is gestegen tot 33,5 procent tegenover 26,26 procent.

De linken met ons beleid zijn onder meer het inzetten op kennis en het investeren in O&O. de kwaliteit van ons onderwijs keert altijd terug als link. We hebben onze STEM-richtingen, er is behoefte aan technisch geschoolden. We hebben goede cijfers in het hoger onderwijs, in het secundair onderwijs zijn er nog wat pijnpunten. Onze kennisinstellingen ontwikkelen zich tot spelers van wereldniveau. We versterken de clusterwerking; naast de vier grote strategische onderzoekscentra zijn er zes bijkomende clusters die zeer attractief zijn. We breiden het ecosysteem voor start-ups uit, kijk naar het Vlaams Instituut voor Biotechnologie (VIB) in Gent. Dat is een generator van nieuwe bedrijven die, als ze up scale raken, vaak in buitenlandse handen komen, maar toch daar blijven dankzij de kennisverankering. De switch naar Industrie 4.0 is een van de grote troefkaarten voor onze onderzoeksinstellingen Imec en iMinds met Flanders Make. Dat klinkt buitenlanders als muziek in de oren. Ze werken daar heel graag aan mee, niet alleen voor nieuwe productontwikkeling, maar vooral ook voor nieuwe productiemethodes die overal in Vlaanderen hun weg beginnen te vinden.

We gaan dat beleid niet wijzigen. Ik denk dat we daarop moeten doorgaan. Als alles goed gaat, is het de bedoeling dat het budget O&O in 2019 een half miljard euro recurrent meer bedraagt dan in 2014. Het is de ambitie om in 2020 de 3 procentnorm te halen inzake O&O. Wat mij betreft, moet het daarna nog verder gaan. Er zijn Europese landen die het nog beter doen op dat vlak. Dit creëert echte jobs en toegevoegde waarde. Dat zal een verschuiving van jobs met zich meebrengen, dat is nu eenmaal de evolutie die wereldwijd aan de gang is en waar we met veel ambitie moeten op inzetten.

Uiteraard zijn er ook andere signalen, maar die zijn daar niet gegeven, maar we moeten er wel rekening mee houden: de arbeidsmarkt, de frictie met werkloosheid die er nu nog is in bepaalde gebieden, de krapte op de arbeidsmarkt om er één te noemen, de te trage start van de e-commerce die in dit land lang tegengehouden is en die nu meer mogelijkheden kent maar nog altijd niet voldoende ontwikkeld is, met als gevolg dat er relatief minder laaggeschoolde jobs zijn. Dat is vandaag onderwerp van een vrije tribune van journalist Gert Peersman.

Wat ik u meegeef, zijn in grote mate federale bevoegdheden. Wat het Vlaamse beleid betreft, zien wij geen reden om van het beleid af te wijken, integendeel, om verder te gaan op de ingeslagen weg.

Karl Vanlouwe (N-VA): Het zijn inderdaad positieve cijfers, minister-president. U hebt ze heel gedetailleerd en uitgebreid toegelicht. Ik noteer de 8,6 procent stijging in projecten ten opzichte van 2016. De investeringen zijn gestegen met 11,71 procent.

Ik heb twee bijkomende vragen, misschien kunt u er vandaag niet op antwoorden. Kunt u inschatten in hoeverre dit een gevolg is van de brexit? Zijn er Engelse bedrijven vertrokken richting vasteland die zich op Vlaanderen gericht hebben? Zijn er bedrijven die hun zetel in Brussel of Vlaanderen gezet hebben?

Is er een gelijkaardige trend of groei merkbaar in onze buurlanden zoals Wallonië, Nederland en Duitsland? Kunt u die gelijkaardige trend daar terugvinden?

Minister-president Geert Bourgeois: Wat zich in de buurlanden afspeelt op dat vlak, kan ik u nu niet zeggen. Halverwege dit jaar zullen we daar zicht op hebben. Nu kan ik u alleen onze cijfers geven.

Op uw tweede vraag is mijn antwoord neen, de groei van het aantal investeringen heeft niet met de brexit te maken. Wel is het zo dat wij veel leads hebben op het ogenblik. We hebben momenteel iets meer dan 40 leads van bedrijven wereldwijd, niet alleen Britse. Het kunnen ook multinationals zijn uit Japan, India, noem maar op, die nu vestigingen hebben in het Verenigd Koninkrijk en die op het ogenblik overwegen om naar het continent te komen, daarom niet naar Vlaanderen. Het is niet zo omdat we nu 40 of 43 leads hebben dat ze alle 43 naar Vlaanderen komen. We hebben hen wel gecontacteerd, of ze hebben ons zelf gecontacteerd. Ze worden verder begeleid door FIT.

Ze kijken net als zoveel andere bedrijven op het ogenblik met grote ogen naar de gebeurtenissen. De onzekerheid rond de brexit neemt eigenlijk nog altijd toe. Er is niemand die weet waar we naartoe gaan. Sommigen beginnen rekening te houden met een 'no deal'-scenario, anderen zijn dan weer optimistisch en denken dat er een einde komt aan de brexit, nog anderen hopen op een overgangsregeling. Vanuit het Verenigd Koninkrijk is er geen eenduidige visie.

Het is niet zo dat we dat alleen maar passief registreren, FIT is daarmee niet alleen in Londen, maar wereldwijd actief bezig. We doen dat niet met de fanfare voorop, we gaan niet met groot gedruis naar Londen, we gaan daar geen seminaries organiseren om hen te zeggen dat ze naar hier moeten komen. We zijn wel heel actief daarmee bezig.

Tot heel recent nog heb ik weet van grote bedrijven die contact nemen en die trouwens zeer bezorgd zijn. Ze hebben vragen rond rechtszekerheid, rond de toekomst. Ze vragen zich af of ze twee keer gaan moeten veranderen. Ze vragen zich af of ze plots in een situatie gaan terechtkomen waar er niets meer is, of waar enkel de regels van de WHO gelden, met alle gevolgen van dien. Ze vragen zich af of er een overgangsperiode gaat komen waardoor ze zich maar één keer gaan moeten aanpassen aan de nieuwe situatie. Vallen ze in een tussensituatie van de WHO en komt er later een nieuw akkoord, dan moeten die bedrijven zich twee keer aanpassen aan andere regels. Dat is voor een bedrijf een absolute ramp. Als ze zich aan bepaalde regels conformeren, willen ze weten dat ze rechtszekerheid hebben en dat ze kunnen werken binnen een voorspelbaar en gekend kader. Als dat niet zo is – en maart 2019 nadert nu wel angstwekkend snel – zullen de bedrijven onrustig worden.

Vandaar dat we tevreden zijn met zoveel leads. Nog eens, dat wil niet zeggen dat ze naar Vlaanderen komen, maar ik ga ervan uit dat een aantal potentiële investeringen bij ons gaan terechtkomen.

De voorzitter: De heer Vanlouwe heeft het woord.

Karl Vanlouwe (N-VA): Minister president, het is inderdaad positief dat de bijkomende investeringen er zijn gekomen, los van het verhaal van de brexit. Misschien opent dat nog opportuniteiten in de toekomst. Laat ons dat hopen. De brexit blijft een onzekere factor, niet alleen bij ons in Vlaanderen, voor onze

bedrijven en havens maar evengoed in het Verenigd Koninkrijk en andere EU-lidstaten, zeker de naaste buren van het Verenigd Koninkrijk.

Ik had specifiek gevraagd om een vergelijking te krijgen met buurlanden, Wallonië, Nederland en eventueel Duitsland. Ik kijk daarnaar uit. Ik zal desgevallend misschien een vervolgvraag stellen wanneer die cijfers bekend zijn midden 2018.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik wil nog even zeggen dat het gaat om de European Investment Monitor. Die verschijnt ergens einde eerste jaarhelft.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het verband tussen de bescherming van erfgoed en de vastgoedwaarde
– 973 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, een recente studie in opdracht van het agentschap Onroerend Erfgoed, uitgevoerd door het consortium KU Leuven-Antea, onderzocht de effecten van erfgoedkarakteristieken van gebouwen en hun omgeving op de marktprijzen van woningen in Vlaanderen. Het onderzoek past in de opdracht van het agentschap om de bijdrage van het onroerend erfgoed aan onze samenleving te onderzoeken en een geschikte methodiek te ontwikkelen om de waarde van het erfgoed op objectieve wijze in beleidsbeslissingen te laten doorwegen.

Het is bekend dat eigenaars van erfgoed op hun hoede zijn voor een beschermingsprocedure, een vaststellingsbesluit of een ruimtelijk uitvoeringsplan omdat die procedure de vastgoedwaarde van hun pand in negatieve zin zou beïnvloeden. Om die reden zijn er eigenaars die bezwaar aantekenen tegen een eventuele bescherming. In bepaalde gevallen leidde dat zelfs tot het aanvechten van het decreet Onroerend Erfgoed bij het Grondwettelijk Hof omdat de premies de waardedaling niet zouden compenseren.

U hebt in uw beleid altijd de economische meerwaarde van onroerend erfgoed benadrukt. In uw beleidsnota 2014-2019 lees ik dat u de doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium zal onderzoeken. Ik citeer: "Na decennia van inventariseren en beschermen maak ik de balans op van het inventarisatie- en beschermingsbeleid. Voor het her-evalueren en verfijnen van de bestaande beschermingsbesluiten wordt een werkplan uitgewerkt, dat nauwgezet wordt opgevolgd."

Iets verderop in uw beleidsnota zegt u: "Het erkennen van deze intrinsieke meerwaarde van erfgoed impliceert dat voor de financiering ervan niet langer louter gerekend moet worden op een premieregeling vanwege de overheid."

Welke conclusies trekt u uit de genoemde studie? Beïnvloedt het resultaat van de studie op de een of andere manier het bestaande beschermingsinstrumentarium of de premieregelgeving?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Van Werde, het onderzoek waaraan u refereert, is online consulteerbaar. Ik vat de conclusies wat samen. Er is een prijsmodel ontwikkeld voor woningen met erfgoedwaarde en eigendommen in hun omgeving. In functie van de waardebepaling werden verschillende criteria in aanmerking genomen, namelijk de kenmerken van de woning, die van de omgeving en specifieke erfgoedkarakteristieken.

Deze criteria zijn vervolgens toegepast op een selectie van locaties die figureren in twee databanken, de databank van het agentschap Onroerend Erfgoed en de databank van het makelaarsnetwerk ERA Belgium.

De resultaten tonen een significant verband tussen onroerenderfgoedstatuten en de woningprijs. Een woning gelegen in een beschermd stads- of dorpsgezicht heeft een meerwaarde van 3 procent. Bouwkundig erfgoed dat is opgenomen in de vastgestelde inventaris en beschermde monumenten staan voor een meerwaarde van 6 procent. Een beschermd landschap heeft een meerwaarde van 11 procent. De aanwezigheid van een of meerdere monumenten heeft ook een positieve impact op de vastgoedwaarde in de omgeving. Met andere woorden, het feit dat een eigendom beschermd is vanwege de erfgoedwaarden, heeft een impact op de vastgoedwaarde van een niet-beschermd pand zonder erfgoedwaarde.

Zoals in het onderzoeksrapport zelf wordt aangehaald, heeft de studie voor het eerst een vorm van kwantificering mogelijk gemaakt van de vastgoedwaarde van onroerend erfgoed. Er wordt verwezen naar het potentieel van dergelijke kwantificering voor schadevergoedingsdossiers, en dus ons handhavingsbeleid. Het berekeningsmodel is echter nog te experimenteel om er al genuanceerde individuele conclusies uit te trekken, laat staan om het te gebruiken als leidraad voor beheer en beleidsvoering.

Het is dus niet de bedoeling om op basis van de studie de onroerenderfgoed-regelgeving bij te sturen. Wel past de studie in de in mijn beleidsnota aangekondigde strategie om de meerwaarde van onroerend erfgoed te monitoren en positieve resultaten in de kijker te plaatsen. Zoals u weet, kampen we nog vaak met het vooroordeel dat beschermen een aanval is op de waarde van een eigendom, die financieel zou moeten worden gecompenseerd.

We zien daar een omslag. We zien ook heel mooie voorbeelden. Ik ben een paar weken geleden het nieuwe hoofdkantoor van Cera in Leuven gaan openen, waar destijds de Volksbank was gevestigd. Terug naar het moederhuis. Een prachtige restauratie, gecombineerd met de nieuwbouw van Robbrecht & Daem. Het is schitterend. Dat zijn visitekaartjes. Als je midden in een centrum komt, dan bots je op eigenaars die zeggen dat ze er heel veel in investeren maar er ook trots op zijn dat ze in die omgeving kunnen zitten.

De bevindingen van de studie bevestigen de maatschappelijke meerwaarde van erfgoed en van het gevoerde erfgoedbeleid. Beschermen en goed beheren van erfgoed heeft een positieve impact op de vastgoedwaarde, niet alleen van het erfgoed zelf, maar ook van de eigendommen in de omgeving ervan.

Dit ondersteunt ons betoog – dat van u en van mij – dat beschermen niet nadelig is, maar integendeel bijdraagt aan de kwaliteit van de samenleving.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. U zegt dat het belangrijk is om de positieve resultaten van de studie in de kijker te zetten. Ik ben het daarmee eens. In een tijd waarin lokale besturen meer autonomie krijgen wat erfgoedobjecten betreft, lijkt het me heel belangrijk dat

men beseft dat onroerend erfgoed of de karakteristieken niet alleen een maatschappelijke waarde hebben maar ook een economische.

Als ik heel cynisch zou zijn, dan zou ik zeggen dat de economische waarde waarschijnlijk de maatschappelijke waarde versterkt. Ik ben echter niet cynisch en dus wil ik positief blijven. Het draagvlak voor onroerend erfgoed vergroten, blijft een aandachtspunt. De resultaten van dergelijke studie kunnen ertoe bijdragen dat er genuanceerder wordt gekeken naar onroerend erfgoed en de onroerenderfgoedkarakteristieken.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Ik ben blij dat de basiscijfers van het onderzoek aantonen dat investeren in kwaliteit ook een economisch voordeel heeft en ook wordt geapprecieerd, want kwaliteit trekt kwaliteit aan. Daar gaat het eigenlijk om, erfgoedkwaliteit want anders wordt iets niet beschermd of komt het niet op een inventaris. Dat zie je ook in de prijs van de omliggende panden. Vandaar het belang van ensembles en het beleid van bijna decennia met betrekking tot stads- en dorpsgezichten. Het ene trekt het andere bij. Dat is alleen maar goed nieuws. Ik vind het ook een meerwaarde, die mee door overheidsinvesteringen, subsidies en premiestelsels wordt bevorderd. Dit bewijst dat de cowboyverhalen van velen alsof het wonen in of het gebruiken van een beschermd pand of een op een inventaris voorkomend pand, een absoluut nadeel is.

Ik ben vorige week of de week ervoor ook voor een vergadering op dat Cera-kantoor geweest naast het stadhuis van Leuven. Het is een heel mooi voorbeeld van hoe je beschermd erfgoed en nieuwbouw verenigt en een hoge kwaliteitswaarde kunt brengen. Dit soort omgeving is gewoon fantastisch, met het stadhuis en nog een aantal beschermde panden errond. Ik wil dat positief ondersteunen.

Ik ben ook blij dat die waardering in economische cijfers zichtbaar is.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Het laatste waar ik mevrouw Van Werde van zou verdenken, is ook maar van enige, zelfs de lichtste, vorm van cynisme. *(Gelach)*

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het DEMI MORE-project (Demonstration of Energy efficiency by Measurement and Innovation gives MORE)
– 1079 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister president, een speerpunt van het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid is het duurzamer maken van ons erfgoed. U vindt terecht dat ook deze sector moet bijdragen aan de Europa 2020-ambities van de regering om de CO_2-uitstoot te verminderen, de energievoorziening te vergroenen en het verbruik van energie efficiënter te maken.

Wat onroerend erfgoed betreft, is het duidelijk dat daarvoor grote inspanningen nodig zijn, én een aanpak op maat. De impact van de ingrepen moet immers mee

in kaart gebracht worden om de erfgoedwaarden van het monument in kwestie te beschermen.

In het kader van Interreg, het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, werken Vlaanderen en Nederland samen aan grensoverschrijdende projecten voor slimme, groene en inclusieve groei. Een daarvan is het DEMI MORE-project, wat staat voor Demonstration of Energy efficiency by Measurement and Innovation gives MORE.

Trekker van DEMI MORE in Vlaanderen is Kempens Landschap, een organisatie die hier in de commissie hoog aangeschreven staat. Aan de Nederlandse kant is het de provincie Noord-Brabant die coördineert. Samen kozen ze zeven proefprojecten: drie in Nederland en vier in Vlaanderen. In Vlaanderen zijn dat de Spoorweghal in Essen, het domein Roosendael in Sint-Katelijne-Waver, de Beddermolen in Westerlo en het kasteeldomein Hof ter Linden in Edegem.

De projectleiders staan voor de uitdaging de energiezuinigheid van deze monumenten op een objectieve en gestandaardiseerde manier op te trekken, maar tegelijk de erfgoedwaarden te bewaren.

Zoals gezegd, gaat het om proefprojecten. Bedoeling is op termijn te komen tot een toolkit waarmee alle erfgoedbeheerders aan de slag kunnen. Daarnaast is het ook de bedoeling een internationaal keurmerk, met andere woorden een internationale standaard voor de certificering van de duurzaamheid van monumenten, op te maken.

Het DEMI MORE-project loopt af op 31 november 2018. Hoe ziet u de verdere implementatie van de resultaten die de proefprojecten zullen opleveren? Op welke manier zal de toolkit voor de verduurzaming van ons erfgoed met de gehele sector gedeeld worden?

Bij onze noorderburen werd de afgelopen maanden een geschiktheidsanalyse uitgevoerd om te bepalen in welke mate BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method), de meest gebruikte methode voor de beoordeling voor duurzaamheid van gebouwen, toepasbaar is op monumentale gebouwen in de Nederlandse bouwpraktijk. Dat onderzoek werd ondertussen afgerond. Voor Vlaanderen is het nog wachten op een dergelijke analyse. Wat is de reden van de vertraging? Wanneer verwacht u afronding van deze fase?

Hoe ziet u de verdere uitwerking en uiteindelijke implementatie van het keurmerk?

Zullen deze maatregelen volgens u volstaan om de Vlaamse monumentensector een duurzaamheidstest te doen doorstaan in het kader van de Europa 2020-ambities van deze regering?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: De resultaten die de proefprojecten zullen opleveren, zijn nog niet gekend. Afhankelijk van het belang en de relevantie van de resultaten kunnen deze meegenomen worden in het beleid. Hetzelfde geldt voor de toolkit.

Er wordt in Vlaanderen vanuit het Departement Kanselarij en Bestuur ook nog ander relevant onderzoek gevoerd over instrumenten voor verduurzaming. Het agentschap Onroerend Erfgoed volgt niet enkel het onderzoek van DEMI MORE, maar ook heel wat andere onderzoeken over duurzaamheid die relevant zijn voor de sector. Het agentschap laat ook zelf onderzoeken over dit thema uitvoeren, onder andere de in 2017 gepubliceerde studie 'Energiezuinige maatregelen in monumenten met woonfunctie' en het onderzoek dat loopt over het Erfgoed-EnergieLoket in het kader van het Vlaams Klimaatfonds.

Het agentschap helpt daarnaast actief mee om recente onderzoeksinzichten op dit gebied te verspreiden onder belanghebbenden.

Het organiseerde samen met het Wetenschappelijk en Technisch Centrum voor het Bouwbedrijf, het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium en de andere gewesten in 2016 de Second International Conference on Energy Efficiency and Comfort of Historic Buildings in Brussel. Het verslag is te vinden op de website van het agentschap.

Op 17 november 2017 was er een studiedag over het onderwerp 'Energetische ingrepen in monumenten: een duurzaam verhaal', georganiseerd door het agentschap in samenwerking met de Wetenschappelijk-Technische groep voor Aanbevelingen Nederland-Vlaanderen (WTA).

Tijdens deze studiedag werd het DEMI MORE-project en het Nederlandse geschiktheidsonderzoek over BREEAM aan een publiek van 170 erfgoedprofessionals uit Vlaanderen en Nederland toegelicht.

BREEAM is slechts een van de vele methoden om de duurzaamheid van gebouwen te bepalen. Het is momenteel inderdaad een vaak gebruikte methode, weliswaar voor niet-erfgoedgebouwen.

De toepasbaarheid van de recent ontwikkelde versie voor renovatie voor de Nederlandse en Belgische context, namelijk BREEAM, verloopt simultaan maar losstaand van een ander onderzoek dat door het Departement Kanselarij en Bestuur in mijn opdracht en op vraag van de bouwsector verloopt. Hierbinnen wordt onderzocht welke systematiek en keurmerk voor de beoordeling van de duurzaamheid van alle gebouwen het meest geschikt is voor Vlaanderen.

In de eerste helft van 2018 worden via een bevraging van verschillende bouwactoren – aannemers, architecten, ondernemers, lokale overheden enzovoort – de noden en verwachtingen vanuit de bouwsector met betrekking tot een duurzaamheidskeurmerk in kaart gebracht.

Een belangrijke randbemerking bij BREEAM is dat het een commerciële tool betreft die een hoge kostprijs en tijdsinvestering met zich meebrengt. Bovendien is het een tool die oorspronkelijk ontwikkeld is voor grotere kantoor-, industrie- of woningbouwprojecten, terwijl we in Vlaanderen de verduurzaming van woningen vooral als een grote uitdaging beschouwen. Daarenboven onderzoekt het DEMI MORE-project enkel het aspect 'energie' van de BREEAM tool, terwijl duurzaamheid van erfgoedgebouwen net bepaald wordt door een samenhang met andere aspecten zoals 'water', 'materialen' of 'afval'.

Een laatste maar zeer belangrijk element is dat BREEAM werkt met een aantal nationale operatoren die de vrijheid krijgen om de BREEAM-tools aan te passen aan hun landelijke regelgeving en context.

In Nederland is de Dutch Green Building Council (DGBC) erkend als National Scheme Operator (NSO). BRE UK, die de BREEAM uitvaardigen, wil echter geen nieuwe landelijke operatoren en BREEAM's meer toelaten, waardoor er dus geen eigen Belgische of Vlaamse BREEAM kan komen. Wat eventueel wel kan, is een minimale eigen invulling geven aan de originele BREEAM UK, weliswaar mits goedkeuring van en in nauw overleg met BRE UK. Dit wordt dit jaar ook nog binnen het DEMI MORE-project uitgevoerd voor België.

Naast BREEAM zijn er ook nog andere specifiek voor erfgoed interessante methoden beschikbaar op de markt, zoals GBC Historic Buildings, gebaseerd op Leadership in Energy and Environmental Design (LEED®) of de GreenCalc+ met DuMo-methode (NL) of het Responsible Retrofit Guidance Wheel van The

Sustainable Traditional Buildings Alliance (UK) enzovoort. Onderzoek naar al deze modellen is nog lopend, onder andere via masterthesissen en internationale onderzoeksprojecten.

Het agentschap Onroerend Erfgoed zal de resultaten van de verschillende lopende onderzoeken en projecten in het kader van een duurzaamheidskeurmerk verder opvolgen. Het is evident dat de twee onderzoeksgroepen met elkaar contact opnemen om zo elkaars resultaten te verrijken.

Zoals aangehaald, wordt de toepasbaarheid van BREEAM nog onderzocht en zal dit afgewogen worden ten opzichte van andere methodes. Het is, los hiervan, niet omdat een methode interessant en relevant is dat ze moet worden opgelegd door het beleid, zeker niet wanneer het een commerciële methode betreft. Ik wens daarom niet op te leggen dat BREEAM in Vlaanderen geïmplementeerd zou moeten worden.

Het agentschap ontwikkelde vorig jaar al een standpunt over duurzaamheid. Dit standpunt past binnen de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen voor 2030 van de Verenigde Naties en Strategie 21, de Europese erfgoedstrategie voor de 21ste eeuw, en het Vlaamse actieplan 2030 dat in voorbereiding is.

Met deze standpuntennota zal het agentschap de SDG's integreren in de eigen werking en levert het de gewenste inspanningen om de Vlaamse erfgoedsector volop te laten bijdragen aan het behalen van de Europa 2020-strategie.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. Ik begrijp dat er veel modellen en veel initiatieven zijn die op verschillende niveaus werken voor de verduurzaming van gebouwen. Ik vond het een interessant initiatief, vandaar mijn vraag. Ik denk dat ik uw antwoord nog eens moet nalezen om de verschillende modellen te begrijpen. Ik vind het zeker interessant om het te blijven opvolgen.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Voorzitter, ik wou even ten behoeve van de collega's vertellen dat ik met een ander petje op, dat van schepen van Bibliotheek en Erfgoed van Aalst, een nieuwe academie voor podiumkunsten/bibliotheek heb gebouwd met BREEAM. Ik moet zeggen dat het toch wel een heel bijzondere ervaring was en een bijzondere manier van werken. Het was interessant, maar het gebeurt ook wel op een manier die niet altijd aangepast is aan onze situatie. Je merkt dat het een Angelsaksisch systeem is. Als je het hier moet toepassen, dan botst het soms met onze manier van werken. Het is een detail, maar in de duurzaamheid zit dan ook het feit dat de aanduidingen op de werf in verschillende talen moeten, wat bijvoorbeeld haaks staat op onze eigen strikte taalwetgeving. Zo zijn er nog wel regels en aanbevelingen – het werkt met een puntensysteem – die haaks staan op hoe wij werken en hoe wij ook verder willen werken. Het zou misschien interessant zijn om al die ervaringen toch eens bij elkaar te leggen en na te gaan welke lessen we daaruit kunnen trekken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.